

Aan de leden van Provinciale Staten van Noord-Holland**Datum ingekomen vragen** : 27 mei 2021**Datum GS-besluit** : 13 juli 2021**Vragen nr. 62**

Vragen van de heer **ing. F.A.S. Zoon** (Partij voor de Dieren) over het jaarrond mogen doodschieten van zwanen in de hele provincie.

De voorzitter van Provinciale Staten van Noord-Holland deelt u overeenkomstig het bepaalde in artikel 45 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten mede, dat op 27 mei 2021 door het lid van Provinciale Staten, de heer **ing. F.A.S. Zoon** (Partij voor de Dieren), de volgende vragen bij Gedeputeerde Staten zijn ingekomen.

INLEIDING VRAGEN

In de provincie Noord-Holland mogen ingevolge de 'Verordening vrijstellingen soorten Noord-Holland'¹ gedurende het hele jaar, zeven dagen per week en in de hele provincie knobbelzwanen worden dood geschoten. Veel mensen weten dat niet en zijn geschokt als zij toevalligerwijs getuige zijn van een jager die in koelen bloede een zwaan in een weiland afschiet.^{2 3 4}

Knobbelzwanen zijn zelden dood na één schot, dat mede komt door hun dikke verenpak waar hagel door afgeremd wordt. Honden halen het aangeschoten dier op waarna de jager in het gunstigste geval nog meer schoten lost om het dier uit zijn lijden te helpen. Dat is dan nog volgens de regels. Regelmatig verschijnen er filmpjes van grove overtredingen bij de zwanenjacht. Bijv. in een uitzending van EenVandaag⁵ is te zien dat zwanen in het Groene Hart uit de lucht worden geschoten en als ze hierna nog leven met gebroken vleugels worden achtergelaten, of doodgebeten door honden.

Knobbelzwanen zijn beschermde dieren en mogen volgens de Wet natuurbescherming alleen worden afgeschoten als ze schade veroorzaken en alle andere middelen om schade te voorkomen zijn uitgeput. Doden is het laatste redmiddel.

---

¹ <https://fbnoordholland.nl/media/attachment/29.pdf>

² Jagers schieten zwanen dood voor ogen geschokte voorbijgangers:
<https://www.youtube.com/watch?v=uskp6uHZttM>

³ <https://www.weespernieuws.nl/extra/212022/bij-de-keverdijk-schoten-jagers-op-een-groep-zwanen-wat-zijn-de>

⁴ [Provincie vind handelswijze jagers zwanenjacht zeer onwenselijk maar past regels niet aan – Medemblik Actueel.](#)

⁵ http://www.npo.nl/eenvandaag/24-02-2016/AT_2047473

Ingevolge de ‘Verordening vrijstellingen soorten Noord-Holland’⁶ mogen knobbelzwanen jaarrond met ‘ondersteunend afschot’ worden verjaagd. Per verjaagactie mogen vijf jagers elk vier dieren doodschieten. Wanneer een groep zwanen terugkeert mogen opnieuw 20 zwanen worden geschoten. Ook is nestbehandeling jaarrond toegestaan.

De ontheffing is afgegeven voor de knobbelzwaan. De kleine zwaan en wilde zwaan zijn zwaar beschermde soorten die in het veld vaak verward worden met de knobbelzwaan.

In de jaren 2016 t/m 2019 zijn volgens jaarverslagen van de FBE Noord-Holland 4.609 knobbelzwanen afgeschoten⁷. Het percentage dat neergeschoten is daarmee gegroeid naar 30% van de voorjaarspopulatie.

In de provincies Friesland⁸, Utrecht⁹ en Zuid-Holland¹¹ ¹² heeft de rechter inmiddels verboden om knobbelzwanen te schieten. De rechters oordeelden dat uit het enkele gegeven dat zowel knobbelzwanen als schadegevoelige gewassen in de hele provincie voorkomen, niet de conclusie kan worden getrokken dat belangrijke schade zich in de hele provincie voordoet. Er moet per geval, bijvoorbeeld per bedrijf, worden aangetoond dat er sprake is van (dreigende) belangrijke schade én dat preventieve maatregelen niet mogelijk zijn. Daarnaast is er bij het schieten op de dieren bovendien het risico dat de sterk bedreigde en zwaar beschermde kleine zwaan ook wordt getroffen. Deze vogel houdt zich vaak op in de buurt van de knobbelzwaan.

In onze provincie geldt op dit moment een algemene vrijstelling voor knobbelzwanen; waarbij in de hele provincie, het hele jaar door, zeven dagen per week, geschoten mag worden.

De Verordening vrijstellingen is gebaseerd op de schadeprijsperiode van 2009-2013, waarin werd aangegeven dat er jaarlijks slechts gemiddeld circa € 30.000 aan schade was in een korte periode.¹

Verjaging van knobbelzwanen lijkt ineffectief, doordat ze een territoriale dieren zijn en niet bang zijn voor mensen. Toch noemt de “Faunaschade preventiekit Zwanen”¹³ deze mogelijkheden inclusief afschot. Nest- en eierenbehandeling en herlocatie wordt echter niet als optie geboden. Hiermee lijkt de toolkit incompleet en weinig effectief.

De uitspraken van diverse rechtbanken en vervolgens het intrekken van ontheffingen en verbieden van de vrijstelling in diverse provincies, doet de vraag opkomen of de verordening vrijstelling in de provincie Noord-Holland wel proportioneel is.

---

⁶ <https://www.medemblikactueel.nl/2020/05/15/provincie-vind-handelswijze-jagers-zwanenjacht-zeer-onwenselijk-maar-past-regels-niet-aan>

⁷ Jaarverslagen <https://fbenoordholland.nl/publicaties>

⁸ <https://www.animalrights.nl/rechter-afschot-zwanen-friesland-verboden>

⁹ <https://www.faanabescherming.nl/2020/12/01/voorlopig-mogen-in-utrecht-geen-knobbelzwanen-words-geschoten>

¹⁰ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBMNE:2020:5183>

¹¹ <https://www.ad.nl/gouda/rechter-verbiedt-afschieten-van-knobbelzwanen-in-zuid-holland~a67faa1c>

¹² <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBDHA:2018:13809>

¹³ <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/module-zwanen>

VRAGEN INCLUSIEF BEANTWOORDING GEDEPUTEERDE STATEN

INLEIDING ANTWOORDEN

De Verordening vrijstellingen soorten is inmiddels opgegaan in de Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 (OV NH2020). De bepalingen over vrijgestelde diersoorten zijn daarin opgenomen in paragraaf 4.1.2 (soortenbescherming). De knobbelzwaan wordt genoemd in artikel 4.7 (nestbehandeling) en artikel 4.8 (vrijstelling directe schadebestrijding).

Gerechtelijke uitspraken

Vraag 1:

Kent GS de uitspraken van de Rechtbanken in Friesland, Utrecht en Zuid-Holland over het afschieten van knobbelzwanen?

Antwoord 1:

Ja, deze uitspraken kennen wij.

Vraag 2:

Hoe geeft GS invulling aan de wettelijke vereisten die de rechters in hun uitspraken noemen? Te weten:

- de eis dat per verjaagactie, bijvoorbeeld per bedrijf, steeds wordt aangetoond dat er sprake is van (dreigende) belangrijke schade én dat preventieve maatregelen niet mogelijk zijn;
- evenals het risico dat er bij het schieten op knobbelzwanen de sterk bedreigde en zwaar beschermde kleine zwaan en wilde zwaan ook worden getroffen.

Antwoord 2:

In de uitspraken in Friesland en Utrecht ging het om beroepen tegen afgegeven ontheffingen. Het in uitspraken besprokene heeft daarmee geen betrekking op de opname van de knobbelzwaan in de Omgevingsverordening NH2020. In deze verordening is naar ons oordeel op voldoende wijze rekening gehouden met de vragen die de rechter in Zuid-Holland stelde ten aanzien van het Zuid-Hollandse Faunabeheerplan knobbelzwaan Zuid-Holland 2018-2024.

Het risico van verwarring tussen knobbelzwanen en de beschermde kleine zwaan en wilde zwaan achten wij gering. Het beheer van zwanen wordt uitgevoerd door opgeleide en kundige beheerders die het verschil tussen deze soorten kunnen zien. Vanzelfsprekend houden wij toezicht op dit beheer; dit gebeurt in ons mandaat door de Omgevingsdienst Noord-Holland-Noord.

Vraag 3:

Welke consequenties hebben deze uitspraken volgens GS voor de toestemming van GS om zwanen jaarrond in de hele provincie te doden?

Antwoord 3:

Geen. In de Omgevingsverordening NH2020 is naar ons oordeel adequaat gemotiveerd dat knobbelzwanen in de gehele provincie Noord-Holland schade aanrichten aan de in deze verordening genoemde gewassen.

Preventieve middelen

Vraag 4:

Tijdens de behandeling in https://noord-holland.stateninformatie.nl/vergadering/255165#ai_2796123 is aangegeven (Bijlage b) dat er aandacht is voor preventieve middelen.

- a) Hoeveel nesten- en eierenbehandelingen hebben er de afgelopen jaren plaats gevonden?
- b) Zijn er andere preventieve middelen ingezet? Zo ja, welke en hoe vaak?

Antwoord 4:

- a. Nestbehandeling geldt als vorm van populatiebeheer en niet als preventieve maatregel. Navraag bij de FBE leert dat in 2020 166 nestbehandelingen hebben plaatsgevonden; in 2021 waren dat er 69.
- b. De FBE neemt de hierover beschikbare gegevens op in haar jaarverslagen. In het jaarverslag 2020 is opgenomen dat de volgende preventieve maatregelen zijn gebruikt: het plaatsen van verjagingsobjecten, waaronder lasers en sirenes, maar ook aanwezigheid van mensen, honden en voertuigen in het veld. Vaak wordt ook een combinatie hiervan ingezet als preventief middel.

Vraag 5:

Vindt GS van de Preventietoolkit BIJ12 Module zwanen ook incompleet?

Antwoord 5:

Nee, dat vinden wij niet. In de Faunaschade Preventiekit module zwanen gaat het om middelen waarvan de werking voldoende is bewezen.

Vraag 6:

Is GS bereid om in gesprek te gaan met BIJ12 om de module te actualiseren?

Antwoord 6:

Nee, wij zien geen aanleiding om nu het gesprek met BIJ12 te starten over actualisatie van de module. Wel vindt regelmatig overleg plaats met BIJ12 over haar werkzaamheden, waaronder de module.

Schadecijfers

Vraag 7:

In het Faunabeheerplan Algemene soorten is te lezen dat het schadebedrag schommelt tussen € 15.000 en € 30.000,- per jaar over de hele provincie. Het doel is deze terug te brengen naar € 15.000,-. Waar is het bedrag van € 15.000,- schade per jaar voor de hele provincie op gebaseerd?

Antwoord 7:

De maximaal toelaatbare maatschappelijke schade per diersoort is in het verleden bepaald op basis van wat destijds politiek wenselijk werd geacht, namelijk de ondergrens van de marge waarbinnen de schade zich bevond. De vastgestelde bedragen vormen het vertrekpunt voor de Faunabeheereenheid om te beoordelen of het gerechtvaardigd is (en in ecologisch opzicht te onderbouwen valt) dat er beheer moet plaatsvinden. Deze afweging dient vervolgens te worden onderbouwd in een faunabeheerplan. Het faunabeheerplan Algemene soorten zal begin 2022 geëvalueerd worden, in de aanloop naar de vaststelling van een nieuw faunabeheerplan in 2023.

Op dat moment kan de maximaal toelaatbare maatschappelijke schade opnieuw beoordeeld worden.

Vraag 8:

Op dit moment is er geen structurele mogelijkheid tot schadevergoeding voor agrariërs. Zou een vergoeding gewasschade leiden tot minder afschot?

Antwoord 8:

Nee, dat verwachten wij niet. Immers, ook wanneer wij een tegemoetkoming in de schade zouden verstrekken, is de grondgebruiker nog steeds verplicht om maatregelen te treffen om schade te voorkomen (waarvan tenminste twee preventieve maatregelen).

Alternatieven

Vraag 9:

Zou een vorm van landbouw die meer in balans is met de natuur helpen tegen de hoge aantallen dood geschoten zwanen?

Antwoord 9:

Een eenduidig antwoord op deze vraag kunnen wij niet geven. Een aanname zou kunnen zijn dat op minder productieve graslanden de omvang van de schade navenant kleiner zal zijn. Ons is echter niet bekend in hoeverre de omvang van de knobbelzwaangroepen exact beïnvloed worden door de wijze waarop het graslandbeheer wordt uitgevoerd. Het bij elkaar komen van de knobbelzwanen in grote groepen past bij hun natuurlijke gedrag.

Vraag 10:

Wat vindt GS van de oplossingsrichting: meer investeren in preventie en vergoeding van eventuele schade?

Antwoord 10:

Uw oplossingsrichting is de kern van ons faunabeleid. Conform de Wet natuurbescherming zijn grondgebruikers zelf verantwoordelijk voor preventie van schade. Wanneer door de overheid beperkingen worden gesteld aan de mogelijkheid om dit te doen, zijn wij verplicht tot het uitkeren van een adequate tegemoetkoming in de schade.

Vraag 11:

Hoeveel van het totale provinciale budget wordt besteed aan onderzoek naar innovatieve, niet-dodelijke maatregelen?

Antwoord 11:

Wij hebben in 2020 € 38.611,- bijgedragen aan het onderzoeksbudget van BIJ12. Dit is conform een landelijke verdeelsleutel. Over de onderzoeksagenda beslissen de provincies gezamenlijk. Er wordt onder andere onderzoek gedaan naar niet-dodelijke preventieve maatregelen.

Vraag 12:

Is GS bereid per direct het doden van knobbelzwanen uit de Verordening vrijstelling soorten te schrappen?

Antwoord 12:

Nee. Zie ons antwoord op vraag 3.

Vraag 13:

De provinciale verordening vrijstelling soorten heeft ook nog een vrijstelling voor de wilde eend die inmiddels op de rode lijst staat als bedreigde soort. Wanneer vindt er een actualisatie plaats van deze verordening?

Antwoord 13:

De wilde eend staat niet op de rode lijst.

De huidige Omgevingsverordening NH2020 is door uw Staten vastgesteld op 22 oktober 2020. De voorbereidingen voor de vaststelling van de Omgevingsverordening NH2022 zijn gestart. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 juli 2022, tegelijk met de verwachte datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet.